Scris de dr. Peter Lengyel
Miercuri, 27 Iulie 2016 18:43 -

Ecologiștii, ne-am dori desigur să putem avea încredere în viitorul Agenției Naționale pentru Arii Protejate. Și încercăm să vedem și partea plină a paharului… doar să nu fie otravă. Numai că nu suntem naivi. Ne aducem aminte de speranțele legate de Agenția de Protecția Mediului, de speranțele legate de Garda de Mediu… și despre modul cum ele au ajuns să fie sinecuri pentru rudele, amantele și prietenii politrucilor, „cimitire de elefanți", colecții de oameni care stau pe la birouri… sau mai rău, arme de represiune împotriva firmelor oponenților politici. Oare ce garanții există că ANAP nu va fi la fel? Zero? Oare ce speranțe există ca ANAP să nu fie o nouă hidoșenie-instituțională, o fațadă frumos zugrăvită pentru "protecția naturii", în spatele căreia să apară o nouă caracatiță cu 490 de tentacule? De ce ecologistul cu experiența ultimelor 3 decenii nu poate să fie prea optimist… nici măcar când își dorește? Te gândești la o instituție care va avea maxim 490 de angajați, deci o medie de 10 oameni per județ; nu e ceva foarte mare, dar ar putea să fie un bun început. Întrebarea este, în ce direcție se va dezvolta această entitate, o să fie un pește împuțit de la cap până la coadă, o să fie o structură-standard în care ideea conservării biodiversității o să fie cel mai nesemnificativ aspect, o să fie ceva plin de ingineri și politruci de toate felurile… sau o să fie ceva pe baze de biologie și ecologie? Are sens să mă gândesc să mă implic în aspectele de comunicare ale acestui viitor ANAP, sau mai bine este să te delimitezi din start, când vezi că are atât de multe probleme structurale? Mai mult decât atât, are sens să te implici trup și suflet în ceva entitate care este eminamente controlată politic, în care ai sarcini de serviciu – ce să faci și ce să nu faci -, care te controlează ca pe un sclav-plătit?

Ecologiștii ar trebui să ne cerem iertare, că nu am fost în stare să protejăm natura. Nu am avut cum. Știu că deja nici nu mai ai chef să auzi de asta: ilegale și legale tăieri masive de pădure seculară în parcuri naționale și naturale, braconajul și vânătoarea nimicitoare asupra mamiferelor și păsărilor "protejate", dispariția de pești și melci endemici din ape termale "protejate", distrugerea unor situri Natura 2000 cu specii endemice de fluturi spre exemplu, șamd… Mafia Silvică, incapacitatea și indiferența din minister… poate să pară un dezastru. Dar ce puteam să facem? Harababura din domeniul conservării biodiversității este efectul Catastrofei Politice Guvernamentale în care se află administrația la modul general, a kitsch-ului din Ministerul Mediului, a mocirlei politice care a avut tendința de a păstra ceață deasă… bună pentru defrișare și distrugere pe orice plan. Dacă ai căuta un document strategic care să arate la modul clar care este traiectoria pe care se va merge în domeniul conservării biodiversității… vei avea surpriză să nu găsești nimic… decât rumeguș și pești endemici morți.

Efortul pentru crearea cadrului de protecție a fost uriaș… depus de câteva persoane, o luptă incredibilă cu defrișatorii-silvici. Deși după 1989 au fost făcuți niște pași pentru conservarea biodiversității… sistemul protecției a fost ca un vehicul care se deplasează cu frâna de mână trasă. Au fost desemnate niște parcuri naționale și naturale, dar ele aveau doar suprafață… și nu contur concret pe hartă, pentru a lăsa loc jafului; mafia silvică se împotrivea din răsputeri. Apoi, având în administrare parcurile naționale și naturale, silvicii au făcut cam totul pentru a exploata cât mai mult, și a face zone de protecție strictă cât mai mici și în terenuri cu stâncării sau pășuni… unde să nu le fie afectate interesele drujbiste. Planurile de management au fost create în așa fel încât tăierile de pădure să meargă cât mai bine. Din acest punct de vedere, deși pe hârtie există pași făcuți spre protecție, de facto acești pași sunt extrem de firavi… pe când versanții au fost dezgoliți de pădure în multe parcuri… iar caprele negre au fost masacrate… și cerbii terfeliți, ca și alte sălbăticiuni. Și nici că mai surprinde, și nici că mai revoltă pe cineva. Ne-am obișnuit cu ideea.

În domeniul protecției biodiversității și a creării și managementului rețelei de arii protejate, ecologismul a reușit să implementeze un fel de politică a pașilor mărunți… și a și progresat câte ceva; doar că pașii mărunți au devenit cu încetul pași pe loc, sau pași în spate… un fel de retragere din fața armatelor de drujbiști și braconieri, bine reprezentate în parlament și în guvernele consecutive. Cum se putea face conservare a biodiversității, când mafia desemna ministrul mediului?

parlamentar.

Este cumva o rușine ca după aproape 3 decenii de “conservare a biodiversității în societatea democratică”, și după sute de milioane și miliarde de euro cheltuiți pe acest domeniu (sau jefuiți din acest domeniu)… încă nu există 1. o paradigmă credibilă despre conservarea biodiversității, 2. nu există nici un fel de viziune coerentă despre protecția naturii pe termen scurt, mediu și lung, 2. nu există un mecanism instituțional apt să managerizeze ariile protejate și conservarea

diversității biologice, în paralel cu promovarea cercetării științifice, a educației ecologice și a turismului ecologic. În schimb au fost făcute tone de maculatură cu numele de planuri de management – despicând firul în 16 în tot felul de scheme lipsite de funcționalitate, în timp de agresiunea față de natură are proporții extraordinare până și în cele mai emblematice arii protejate.

Pentru o funcționare bună a rețelei de arii protejate la nivel de peisaj, trebuia dezvoltat un concept consistent, un document bine structurat, în care să fie trasate liniile directoare, structura de rezistență pe plan ideatic, organizatoric, financiar. În acest document, era necesar să fie analizate separat 1. parcurile naționale, 2. parcurile naturale și rezervațiile biosferei, 3. siturile Natura 2000 (SCI și SPA), 4. rezervațiile naturale (botanice, zoologice, geologice, paleontologice, speologice, situri Ramsar etc). Cumva trebuia făcută o ordine, mai ales că există o mare harababură de desemnări (același teritoriu fiind concomitent rezervație naturală, sit Natura 2000 SCI și SPA, parc național și rezervație a biosferei… în timp ce de facto se taie pădurea la ras). Pe baza acestui blue-print trebuia ajustată legislația privind ariile protejate, inclusiv legislația care să pună bazele ANAP.

Parcurile Naționale în ansamblul lor trebuie să fie modele de conservare a diversității biologice; ele trebuie să aibă menirea de 1. a conserva biodiversitatea și a o readuce la o stare cât mai apropiată de cea naturală, însemnând facilitarea atingerii stadiilor climax ale ecosistemelor zonei, reintroducerea speciilor dispărute șamd; 2. a reprezenta puncte focale de cercetare ecologică/ biologică/ naturalistică pe baza unui program coerent de creștere a calității cunoașterii; 3. a îndeplini rol de educație ecologică formală, dezvoltând infrastructură cu scop educațional, facilitând stagii de învățare pentru zeci de mii de elevi/ studenți în fiecare an; 4. a ajunge atracții eco-turistice semnificative la nivel regional, atrăgând anual sute de mii de turiști pe termen mediu și milioane de turiști pe termen lung, activitate managerizată pe baza unor studii de evaluare a capacității de suport bine detaliate și cu zonare corectă a presiunii eco-turistice. Vânătoarea este strict interzisă în orice parc național; păstoritul tradițional poate să fie permis și chiar promovat, în condiții strict controlate; pe termen mediu și lung trebuie eliminată din teritoriul parcului național orice infrastructură parazitară, de la microhidrocentrale la eoliene și linii de înaltă tensiune; orice exploatare a pădurii trebuie să fie o excepție de la regula ne-intervenției și trebuie să se facă doar cu scopul promovării menirii parcului național în direcția conservării biodiversității, cercetării, educației ecologice și eco-turismului. Cam cât de departe sunt parcurile naționale de la noi de acest fel de deziderate?

Parcurile Naturale și Rezervațiile Biosferei trebuie să devină modele de dezvoltare durabilă. De la Munții Maramureșului la Apuseni, Porțile de Fier, Delta Dunării etc… există premise pentru a creea astfel de modele de sustenabilitate (deși în multe din cazuri la momentul actual se produce devastarea crâncenă a acestora). În cazul unor arii protejate cu statut de parc național și rezervație a biosferei (Rodnei, Retezat), trebuie să prevaleze nivelul mai strict de protecție, adică cel de parc național, deși statutul de rezervație a biosferei oferă "importanță" internațională (dar fără prea multă "acoperire" practică). O parte a actualelor Parcuri Naturale dețin potențialul să ajungă reclasificate în categoria Parcurilor Naționale, cu grad mai ridicat de protecție (un exemplu bun poate să fie Insula/ Balta Mică a Brăilei). Vânătoarea trebuie interzisă total în toate parcurile naturale. Conservarea strictă a biodiversității, cercetarea și educația ecologică trebuie să aibă alocată cel puțin o treime din suprafața parcului… zonă în care să nu fie permisă nici un fel de exploatare de alt gen; ecoturismul trebuie să fie prioritate pe cel puțin o treime din suprafața parcului; exploatarea resurselor (silvicultură/ extragerea de masă lemnoasă, pescuit, piscicultură etc) se poate face la modul strict controlat și sustenabil pe cel mult o treime din suprafața parcului.

Natura 2000? Modul hei-rup-istic al Ministerului Mediului este bine vizibil în privința aspectelor legate de "rețeaua" siturilor Natura 2000. Desemnarea acestora a fost făcută la un mod superficial, în sensul că nu au fost alocate resursele adecvate pentru 1. studii de teren și 2. ale lucrărilor de specialitate și fiind trase niște contururi pe hartă, care mai de care mai „interesante"… la care au fost atașate niște Formulare Standard cu nenumărate aberații și greșeli. Se vede pe ele că limitele au fost trasate din birou, fără mare cunoaștere a realităților actuale din teren și fără impresii realiste despre valorile naturalistice ale zonelor. Poți înțelege că asta a fost pentru moment… o obligație legată de intrarea în UE, și că e mult mai bine decât nimic. Ulterior au fost create tot felul de „planuri de management"… destul de dubioase în mare parte… care au fost depozitate în sertare prin minister, unele pierdute, altele învechite… fără a mai avea nici un fel de efecte… deoarece nu au ajuns să fie aprobate oficial. A fost o mare risipă de resurse, mulți bani aruncați pe geam, fără efecte concrete în privința protecției naturii. De multe ori SCI-uri (directiva habitate) și SPA-uri (directiva păsări) care acoperă un anumit teritoriu, au contururi asemănătoare, dar totuși cu diferențe… ceea ce face cumva dificilă abordarea coerentă a managementului teritoriului; se complică mult lucrurile, sunt dublate eforturile, se hac bibliorafturi peste bibliorafturi… dar, cam degeaba; sunt create tot felul de documente… dar de multe ori dacă ieși în teren în sit și citești și acele texte (formulare standard, planuri de management) îți dai seama că este un dezastru. Preluate în custodie de te miri ce entități, lipsite de susținere financiară, ce te puteai aștepta? De facto, siturile Natura 2000 în cvasi-totalitatea cazurilor sunt lăsate totalmente de izbeliște. Iar excepțiile pozitive doar întăresc regula.

Natura versus criminalitate organizată. Din păcate, problemele nu sunt la nivel de detaliu sau ca excepții… ci sunt probleme structurale majore, care subminează mecanismele de protejare a naturalului la nivel de peisaj. Sistemul de 1. desemnare a ariilor protejate și mai ales cel de 2. management a acestora prezintă probleme structurale mari, care au dus atât la degradarea zonelor desemnate ca arii protejate (tăieri masive de pădure în parcuri naționale și parcuri naturale, spre exemplu), cât la risipa de resurse financiare (sifonarea banilor de către tot felul de firme de consultanță și alte entități corporatiste asemănătoare). Aceste dezastre nu se puteau întâmpla fără complicitatea statului; de fapt, structurile guvernamentale, ministerul mediului spre exemplu, au fost deturnate și controlate politic de influente structuri care doreau orice altceva, doar protecția naturii nu. Blocajele și aberațiile din sistem nu au rezultat doar din incapacitate și necunoaștere, ci multe dintre ele au fost efectul prezenței unor entități discrete dar eficiente de criminalitate organizată.

Visul ecologiștilor începând din anii 1990 era să fie înființat ANAP-ul, să existe o agenție pentru arii protejate. Despre acest subiect se poate formula în limbaj mai colorat, pentru a înțelege esența situației. Cumva tot nu se întâmpla ca Statalitatea Română să fie gravidă cu proto-ANAP, deși a fost violată din toate direcțiile. Odată a născut un fel de ANAP, un avorton care a fost ucis în scurt timp, că oricum nu avea cap. Acum din nou statalitatea tehnocrată a devenit gravidă cu ANAP și e pe cale să nască. Problema este că dacă faci o radiografie/ ecografie/ RMN noului embrion/ făt ANAP, vezi că este un nou semi-monstru, ceva cu multe picioare și brațe, lipsit de creier și de coloană vertebrală. Și nici inimă nu are. Parcă este conceput să nu fie viabil, este contaminat cu tot felul de gene drujbiste și mafiote, de toate felurile. Dacă ești întrebat cam cum poate să fie ajustat proiectul… tendința este să recomanzi un nou avort. Problema însă este mai complicată… că nu se știe dacă următorul guvern va avea dorințe măcar la nivelul de acum, în privința protecției naturii… sau nu o să existe voință politică. Știu că sună pesimist de realist, dar – teoretic și practic – poate să fie și mai anti-biodiversitate decât cele de până acum. În acest context, se poate pune problema ca monstruozitatea actualmente-proiectatului ANAP să fie născută, așa cum este, iar mai apoi, cu timpul, să fie operat în fel și chip, să îi fie rezecat câte un toracopag parazit dintre cei pe care îi are, să i se pună cap și coloană vertebrală. În rest, este bine.

ANAP ar trebui să fie o agenție care 1. să implementeze politicile din domeniul ariilor protejate

elaborate de Ministerul Mediului și 2. să asigure suport tehnic pentru ajustarea pe viitor a reglementărilor din domeniu. În forma lui actual-propusă, ANAP (ANANP) va prelua în administrare directă doar acele arii protejate care nu au fost date în custodie sau administrare altor entități; astfel, toate parcurile naționale și naturale… cele mai importante arii protejate din punctul de vedere al conservării biodiversității… rămân sub control silvic, ceea ce este cel mai mare handicap al acestui fel de abordare. Adică, se va crea un ANAP handicapat. Unul care cel mult cârcotește de pe marginea parcului, dar nu decide la modul direct ce se întâmplă cu acestea? Face niște "recomandări" și broșuri metodologice, în timp ce pădurile bătrâne sunt rase, rând pe rând… în fiecare parc național? Te poți întreba, așa-zisa coordonare metodologică pe care ANAP o va exercita asupra parcurilor naționale și naturale aflate sub exploatarea mafiei silvice… cam ce grad de ineficiența va avea? Pesimismul pe acest palier este dat de efectele celor 25 de ani de defrișare a "ariilor protejate"… unde puține parcuri au rămas relativ neafectate. Cumva, constați că statul acesta drujbist nu vrea sau nu poate să protejeze naturalul. Se rămâne la speranța ca peste ani și ani, eventual să se ajungă la ceva protecție mai semnificativă peste cioatele care au mai rămas din fostele păduri din „arii protejate"?

Dacă citești textul draft pentru Hotărârea de Guvern privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale pentru Arii Naturale Protejate, vei avea senzația că nu este foarte clar care este rolul Ministerului Mediului, care este rolul ANAP, care este rolul Academiei Române șamd; rezultă de aici o situație confuză, un potențial conflict din care aproape sigur că Natura nu va avea câștig de cauză… adică protecție reală… așa cum nu a avut nici până acum. Interesant că deși acest text a fost elaborat/ orientat de oameni care erau din societatea civilă/ ONG-uri de mediu, de la cei care au scris textul până la secretari de stat și ministru, totuși rolul societății civile ca factor de echilibru, ca partener, ca supraveghetor al demersurilor este totalmente inexistent; încă un punct câștigat de mafie; parcă ai fi avut alte speranțe/ pretenții de la acești ONG-iști (lupi sub blană de oaie?)… dacă erai cu ceva mai naiv.

Un aspect interesant privind rețeaua de arii protejate, ANAP și conservarea biodiversității în ansamblu… este relația subiectului cu mișcarea de mediu organizată (ONG-uri de mediu). Degradarea la care a ajuns societatea civilă se simte foarte bine pe modul în care acest subiect este dezbătut public… adică, mai exact, cum nu este dezbătut în 2016. Se poate observa că reprezentanți "societăți civile de mediu" au în marea lor majoritate (aproape toți…) o tăcere-mortală în privința acestor aspecte de importanță strategică pentru domeniul de care „se ocupă". Cauzele pot să fie diverse, de la dorința de a se păstra pe margine și a nu atinge subiectele fierbinți (că nu e finanțat de nici un proiect…), la incapacitate de a dezbate/ analiza subiecte de ansamblu… Se rămâne de cele mai multe ori la "discursul" focalizat pe tăieri în punctul X, pe Y hectare, în parcul nu-știu-care… ceea ce este similar cu dezbaterea tonalității

sunetelor de vioară pe Titanic. Sau, puerile slogane cu „opriți defrișarea”. Mai vezi câte unul care ridică câte un aspect tehnic, ceva deliul-detaliului care este problematic… de parcă în rest totul este funcțional. Adică, nu sunt atinse elementele esențiale care au dus la degradarea care se percepe ușor. Îți dai seama cam cum râde mafia-silvică de o astfel de abordare. În rest pliante, workshopuri… destul de jalnic.

Știu, nimeni din mișcarea de mediu nu are obligația de a formula o opinie… și a o face publică… despre situația de ansamblu a ariilor protejate în acest moment-cheie de conturare a Agenției Naționale pentru Arii Protejate/ ANAP. Dar când te gândești că un asemenea subiect vital pentru conservarea biodiversității, un asemenea subiect fierbinte… lasă rece o întreagă mișcare de mediu… te poți întreba, oare a murit ea cu totul? Unde mai este viața din această mișcare ecologistă? Au ajuns oare ONG-urile de mediu simple grupulețe interesate de obținerea unor finanțări pentru proiecte care mai de care mai perfecte… și în rest praf și pulbere? Te poți întreba, unde sunt oare Coalițiile și Federațiile… cu putere mare, cu oameni reprezentativi… unde este spiritul ecologist? Ai putea zice că mulți sunt voluntari, că nu au timp, că nu au energie… dar restul? Se rezumă tot ce mai este viabil în mișcarea asta la ceva sesizări despre ciudățenii locale (gen un hectar de pădure tăiată), la mici petiții, la ceva sforării-dosnice… și nimic mai mult? Unde este viziunea strategică argumentată, asumată public? Sau, nu mai contează așa-ceva în societatea de secol 21… este destul să fie mafiotisme și înțelegeri între diferite grupuri de interese… că doar așa poate să funcționeze ceva, în întuneric și ceață… unde nimic nu se vede.

Este nevoie de un fel de concluzie? Pe de o parte, Ministerul Mediului nu a avut capacitatea/ dorința să elaboreze direcțiile strategice clare care să ducă la conservarea diversității biologice la mod realist… și aici mă refer în primul rând la crearea unui sistem funcțional de arii protejate. Pe de altă parte, tot felul de structuri mafiote (silvice în primul rând) au utilizat (au susținut?) această incapacitate și au devastat “resursele naturale” din „ariile protejate”. O nouă structură, ANAP, este pe cale de a se naște. Întrebarea este, pe a cui parte se va situa ea, este și ea parte a Mafiei, sau este de partea Naturii. Tu ce părere ai?

AUTOR © dr. Peter Lengyel

PS1. Am văzut că postarea despre lipsa ANAP („25 de ani ANAP-oda” https://peterlengyel.wordpress.com/2016/07/05/25-de-ani-anap-oda/) a fost share-uită de peste o mie de ori, adică este ceva interes față de subiect. Și dacă nu ar exista, oricum tot ar merita scrise câteva cuvinte. Cum discutam cu un coleg ecologist și prieten… implicare până la capăt. Îi ziceam că ar trebui scris un text în care să fie menționate acele aspecte ale viitorului ANAP care au valoare strategică. Punctate subiectele care ar putea să îi dea o structură de rezistență, din punct de vedere ideatic. O asemenea abordare pro-activă ar însemna că mai există o milionime de speranță că ar avea sens ceva implicare… deși din păcate aproape întreaga mișcare de mediu pare că are altă părere. Letargia, indiferența, neimplicarea, distanțarea… sunt efectele a peste 25 de ani de mizerie-politică, de politrucisme de cea mai joasă speță inclusiv în Ministerul Mediului, permanent aflat captiv în ghearele căruiva grup de interese-criminale.

SURSA:
Peter Lengyel blog